

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JEAN MISCHO

8 päivänä maaliskuuta 2001¹

1. Ranskan tasavalta (asia C-308/99 P) ja komissio (asia C-302/99 P), joita Espanjan kuningaskunta tukee väliintulijana kummassakin asiassa, vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa osittain ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa TF1 vastaan komissio² antaman tuomion, sen vuoksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi TF1:n nostaman laiminlyöntikanteen täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytykset siltä osin kuin se koski komission laiminlyöntiä toimia EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan (josta on tullut EY 86 artikla) nojalla.

2. Ranskan tasavalta riitauttaa lisäksi sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin velvoitti sen korvaamaan sen väliintulosta ensimmäisessä oikeusasteessa kantajalle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Tosiseikat ja valituksen kohteena oleva tuomio

3. Valituksen kohteena olevasta tuomiosta käy ilmi, että kantajana ollut yksityinen televisiokanava Télévision française 1 SA

(TF1) oli 10.3.1993 tehnyt kantelun komissiolle France-Télévisionin julkisten televisiokanavien rahoituksesta ja toiminnasta. Asiassa on riidatonta, että kantelu koski nimenomaisesti EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla), 90 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 86 artiklan 1 kohta) ja 92 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) rikkomista.

4. Kantaja ei saanut tyydyttävää vastausta kanteluunsa ja pyysi 3.10.1995 komissiota tarpeen vaatiessa määrittelemään kantansa 10.3.1993 tehdyssä kantelussa esitettyjen perusteiden osalta.

5. Komissio ilmoitti 11.12.1995 päivätyllä kirjeellään TF1:lle, että kanteluun perustuva asian selvittäminen oli vielä kesken.

6. TF1 nosti 2.2.1996 kanteen, jossa se vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta EY:n perustamissopimuksen 175 artiklan (josta on tullut EY 232 artikla) nojalla toteamaan, että komissio on

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Asia T-17/96, tuomio 3.6.1999 (Kok. 1999, s. II-1757).

laiminlyönyt perustamissopimuksen mukaiset veloitteensa, koska se ei ole määritellyt kantaansa kanteluun, jonka kantaja on tehnyt komissiolle, sekä toissijaisesti perustamissopimuksen 173 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 230 artikla) perusteella kumoamaan komission 11.12.1995 päivätyssä kirjeessä olevan päätöksen, jolla kantajan kantelu oli hylätty. Ranskan tasavalta tuki väliintulijana komission vaatimuksia.

7. Oikeudenkäynnissä komissio lisäsi oikeudenkäyntiasiakirjoihin jäljennöksen 15.5.1997 päiväystä kirjeestä, joka oli lähetetty TF1:lle neuvoston asetuksen N:o 17/19 artiklan 1 ja 2 kohdassa³ säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268) 6 artiklan ja 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen nro 17⁴ nojalla, ja jossa komissio ilmoitti TF1:lle katsovansa saamiensa tietojen perusteella, ettei se voinut hyväksyä kantelua perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan rikkomisen osalta. Komissio pyysi TF1:stä esittämään huomautuksensa kahden kuukauden kuluessa 15.5.1997 lukien. Komissio lisäsi, että perustamissopimuksen 90 artiklan rikkomista koskevien väitteiden tutkimisen perusteella se ei voinut katsoa selvityksi, että kantelussa mainittuja tosiseikkoja olisi pidettävä tämän artiklan rikkomisena.

3 — EYVL 1963, 127, s. 2268.

4 — EYVL 1962, 13, s. 204.

8. Valituksen kohteena olevassa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— totesi, että laiminlyöntikanne täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset siltä osin kuin se koskee komission laiminlyöntiä toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla (tuomion 57 kohta)

— totesi, että kantajalle 15.5.1997 lähettämällään kirjeellä komissio oli määritellyt kantansa perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettulla tavalla, ja että laiminlyöntikanteesta ei tarvinnut lausua siltä osin kuin siinä vaadittiin toteamaan, että komissio oli lainvastaisesti laiminlyönyt velvollisuutensa toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla (tuomion 103 kohta, tuomiolauselman 2 kohta)

— totesi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan nojalla Ranskan tasavalta veloitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan, minkä lisäksi se veloitettiin korvaamaan kantajalle sen väliintulosta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut (tuomion 110 kohta, tuomiolauselman 6 kohta).

9. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli asiaa seuraavasti:

”Kanteen tutkittavaksi ottaminen siltä osin kuin se koskee komission laiminlyöntiä perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

45 Komissio väittää, että tämä osa kanteesta ei täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, koska 3.10.1995 päivätyä kirjettä ei voida pitää perustamissopimuksen 175 artiklassa tarkoitettuna kehotuksena toimia 10.3.1993 tehdyssä kantelussa esitettyjen, perustamissopimuksen 90 artiklaa koskevien vaatimusten edellyttämällä tavalla

46 Komissio esittää tämän jälkeen, että tämä osa kanteesta on joka tapauksessa jätettävä tutkimatta, koska komissiolla on perustamissopimuksen 90 artiklan täytäntöönpanossa laaja valta toimia harkintansa mukaan, mikä merkitsee sitä, ettei sillä ole minkäänlaista velvollisuutta toimia. Tästä seuraa komission mukaan, että niillä luonnollisilla henkilöillä tai oikeushenkilöillä, jotka vaativat komissiota toimimaan EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla, ei ole oikeutta nostaa kannetta sellaisesta komission päätöksestä, jolla tämä kieltäytyy käyttämästä sille kuuluvia oikeuksia, tai siitä, että komissio jättää käyttämättä tätä oikeuttaan (asia

T-32/93, Ladbroke Racing v. komissio, tuomio 27.10.1994, Kok. 1994, s. II-1015; asia T-84/94, Bilanzbuchhalter v. komissio, määräys 23.1.1995, Kok. 1995, s. II-101)

47 Kantaja myöntää, että komissiolla on harkintavaltaa perustamissopimuksen 90 artiklan täytäntöönpanossa, mutta toteaa, että perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa komissio veloitetaan valvomaan sitä, että tämän artiklan määräyksiä noudatetaan ja antamaan, jos se on tarpeen, jäsenvaltioille osoitetut aiheelliset direktiivit tai tekemään niille osoitetut aiheelliset päätökset. Kantajan mukaan nämä määräykset merkitsevät sitä, että komission on toimittava kohtuullisessa ajassa ja että muussa tapauksessa sitä vastaan voidaan nostaa laiminlyöntitakane.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

48 Aluksi on todettava, että komission väitteistä poiketen 3.10.1995 päivätyä kirjettä on pidettävä perustamissopimuksen 175 artiklan toisen kohdan mukaisesti oikein tavoin esitetynä kehotuksena toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla, koska kantaja virallisesti kehottaa sitä toimimaan ”kantelussa esitettyjen vaatimusten edellyttämällä tavalla”.

49 Tämän jälkeen on siis selvittävää, voiko laiminlyöntikanne kohdistua komission laiminlyöntiin toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla. Tältä osin on muistettava, että perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa komissio veloitetaan valvomaan, että jäsenvaltiot noudattavat niille kuuluvia velvoitteitaan perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yritysten osalta, ja komissiolle annetaan nimenomainen toimivalta antaa tässä tarkoituksessa direktiivejä tai tehdä päätöksiä. Komissiolle on muun muassa perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan perusteella tekemällään päätöksellä valta todeta, että tietty jäsenvaltion toimenpide on ristiriidassa perustamissopimuksen määräysten, kuten EY:n perustamissopimuksen 85—94 artiklan (94 artiklasta on tullut EY 89 artikla) määräysten kanssa, ja osoittaa toimenpiteet, jotka kyseisen jäsenvaltion on toteutettava yhteisön oikeudesta johtuvien veloitteidensa noudattamiseksi (ks. yhdistetyt asiat C-48/90 ja C-66/90, Alankomaat ym. v. komissio, tuomio 12.2.1992, Kok. 1992, s. I-565, 22—30 kohta).

50 On muistettava, että perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohta kuuluu perustamissopimuksen rakenteessa olevan sijaintipaikkansa ja tavoitteidensa vuoksi niihin sääntöihin, joilla pyritään turvaamaan vapaa kilpailu ja suojaamaan talouden toimijoita jäsenvaltioiden toimenpiteiltä, joilla ne romuttavat perustamissopimuksessa turvattuja taloudellisia perusvapauksia. Näiden määräysten sijainnista perustamissopimuksessa

sekä niiden tavoitteista seuraa, että yksityinen oikeussubjekti ei voi menettää laillisten intressiensä suojaa silloin kun jäsenvaltio tekee tai pitää voimassa julkisoikeudellisten yhteisöjen tai yhteisöjen, joilla on erityisiä oikeuksia tai yksinoikeuksia, hyväksi toimenpiteitä, joilla on samankaltainen kilpailunvastainen vaikutus kuin yritystenkin kilpailunvastaisella menettelyllä. Tältä osin on muistettava lisäksi, että oikeuskäytännön mukaan yhteisön yleisenä oikeusperiaatteena on, että kaikilla on oltava oikeus tehokkaiisiin muutoksenhakukeinoin sellaisia päätöksiä vastaan, jotka saattavat loukata perustamissopimuksissa turvattua oikeutta (ks. mm. asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651, 18 kohta; Kok. Ep. VIII, s. 621; asia C-249/88, komissio v. Belgia, tuomio 19.3.1991, Kok. 1991, s. I-1275, 25 kohta ja asia T-186/94, Guérin automobiles v. komissio, tuomio 27.6.1995, Kok. 1995, s. II-1753, 23 kohta).

51 Komissiolle perustamissopimuksen 90 artiklan täytäntöönpanossa kuuluva laaja harkintavalta ei voi poistaa tätä suojaa, kuten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-107/95 P, Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio, 20.2.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-947, 25 kohta) todennut katsoen, että etukäteen ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että voi olla olemassa poikkeuksellisia tilanteita, joissa yksityisellä oikeussubjektilla on asiavaltuus sen vuoksi, että komissio on kieltäyty-

- nyt tekemästä päätöstä perustamissopimuksen 90 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaisessa valvontatehtävässään.
- 52 On siis selvitettävä, onko kantaja esillä olevassa asiassa sillä tavoin poikkeuksellisessa tilanteessa, että sillä olisi asiavaltuus nostaa laiminlyöntikanne sillä perusteella, ettei komissio ole tehnyt päätöstä perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.
- 53 Kantaja on kiistattomasti Ranskan suurin yksityinen televisiokanava, jonka osuus televisioyleisöstä oli 42 prosenttia vuonna 1992 ja osuus mainosmarkkinoista 55 prosenttia. Lisäksi yleisluonteisen ohjelmistopoliittikkansa ansiosta (uutiset, urheilu, elokuvat, televisioelokuvat, viihde, ajankohtais- ja dokumenttiohjelmat) se kilpailee suoraan samasta yleisöstä France-Télévisionin kanavien kanssa. Kiistatonta on myös se, että kantaja ja France-Télévisionin kaksi kanavaa kilpailevat suoraan keskenään elokuva-teosten ja muiden audiovisuaalisten teosten lähetysoikeuksista ja urheilutapahtumien välitysoikeuksista sekä niihin liittyvän mainosajan myynnistä mainostajille.
- 54 Lisäksi on muistettava, että kantajan mukaan kantelussa mainitut eri tuet, edut, menettelytavat, sopimusjärjestelyt ja sääntely liittyvät toisiinsa ja muodostavat toimenpidekokonaisuuden, jonka tarkoituksena on kantajan ja näiden kahden France-Télévisionin kanavan välisen kilpailun vääristäminen tai joista seuraa, että tämä kilpailu vääristyy.
- 55 Kantaja on lisäksi todennut, ilman että vastaaja olisi sitä kiistänyt, että Ranskan valtion France-Télévisionin hyväksi toteuttamat toimenpiteet vaikuttavat merkittävästi sen taloudelliseen tilanteeseen.
- 56 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien toteaa lisäksi, että edellä 51 kohdassa mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetussa tuomiossa valittaja pyrki kanteellaan, joka koski sitä, että komissio oli kieltäytynyt tekemästä perustamissopimuksen 90 artiklan 1 ja 3 kohdan nojalla päätöstä Saksan liittotasavaltaa vastaan, epäsuorasti pakottamaan tämän jäsenvaltion tekemään soveltamisalaltaan yleisen lainsäädäntötoimen, toisin kuin nyt esillä olevan asian kantaja, joka puolestaan vaatii komissiota määrittelemään kantansa perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla niiden valtion eri toimenpiteiden osalta, jotka suosivat kantajan mukaan nimenomaisesti kahta talouden toimijaa, jotka on selvästi yksilöity ja jotka ovat sen suorina kilpailijoita.

57 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että kanne täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset siltä osin kuin se kohdistuu komission laiminlyöntiin toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.”

Asianosaisten yhteisöjen tuomioistuimelle esittämät väitteet ja niiden perustelut

10. Sen väitteensä tueksi, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt todeta, ettei laiminlyöntikanne täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä siltä osin kuin se koski perustamissopimuksen 90 artiklaa, komissio ja Ranskan tasavalta esittävät kaksi perustetta, joilla ne asettavat kyseenalaiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyn. Ne esittävät useita perusteluita, joilla ne pyrkivät osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen soveltaessaan perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaa ja 175 artiklaa. Ne väittävät lisäksi, että se on tulkinnut väärin edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annettua tuomiota.

11. Komissio painottaa ensisijaisesti sitä, että sillä on erittäin laaja valta harkintansa mukaan soveltaa perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaa, mikä merkitsee sen mukaan sitä, ettei sen voida katsoa olevan velvollinen reagoimaan yksityisen tekemään kanteluun.

12. Se katsoo, että säännöstä on tulkittava tällä tavoin sanamuotonsa vuoksi, koska

siinä ei mainita lainkaan kantelun tekijöitä, vaan määrätään, että komissio toimii ”jos se on tarpeen”, minkä lisäksi artiklaa on sen mukaan verrattava EY:n perustamissopimuksen 169 artiklaan (josta on tullut EY 226 artikla), jonka osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut, ”että komissio voi toimia harkintavaltansa rajoissa ilman, että yksityisillä oikeussubjekteilla olisi oikeutta vaatia siltä tietynsisältöistä ratkaisua”.⁵

13. Se katsookin, että EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohta olisi pidettävä erillään 93 artiklasta (josta on tullut EY 88 artikla), jossa sellaisille kolmansille, joilla on intressi asiassa, osoitetaan neuvoston asetuksessa⁶ vahvistettu erityisasema.

14. Komissio esittää tämän jälkeen, että sen harkintavallan rajat on vahvistettu vakiintuneessa oikeuskäytännössä. Se lainaa laajasti edellä mainitussa asiassa Ladbroke Racing vastaan komissio annettua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota (11 kohta), jossa todetaan, että ”perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa osoitetun, valtion tukien yhdenmukaisuutta perustamissopimuksen määräysten kanssa koskevaan harkintavaltaan ei kuulu sellaista komission velvollisuutta puuttua asiaan, johon voitaisiin vedota sen toteamiseksi, että se on laimin-

5 — Asia 247/87, *Star Fruit v. komissio*, tuomio 14.2.1989 (Kok. 1989, s. 291, 11 kohta).

6 — Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1).

lyönyt toimimisvelvollisuutensa” (tuomion 38 kohta).

15. Komissio korostaa lisäksi sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli todennut myös, ettei toimi, jonka antamisen komissio oli laiminlyönyt, olisi koskenut kantajaa suoraan ja erikseen, eli kyseessä on edellytys, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt soveltaa valituksen kohteena olevassa tuomiossa.

16. Komissio painottaa sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tässä tuomiossa, että yksityiset eivät voi kehottaa komissiota toimimaan perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla, koska komission toiminnaksi voidaan tilanteen mukaan katsoa päätöksen tekeminen tai direktiivin, eli soveltamisalaltaan yleisen, jäsenvaltioille osoitetun normatiivisen toimen antaminen, mitä yksityiset eivät voi komissiolta vaatia.

17. Komission mukaan tämän jälkeen annetuissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomioissa, kuten edellä mainitussa asiassa Bilanzbuchhalter vastaan komissio, asiassa ITT Promedia vastaan komissio⁷ ja asiassa Vlaamse Televisie Maatschappij vastaan komissio⁸ sekä yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Bilanzbuchhalter vastaan komissio annettussa tuomiossa ja asiassa

Koelman vastaan komissio annettussa määräyksessä⁹ vahvistetaan kanta, jonka mukaan yksityiset eivät voi nostaa laiminlyöntikannetta tilanteessa, jossa perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaan perustuvaan kanteluun ei reagoida, sekä tämän sopimusmääräyksen ja perustamissopimuksen 169 artiklan välinen rinnakkaisuus.

18. Edellä esitetystä seuraa sen mukaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomion 50 kohdassa on tulkintavirhe, kun siinä todetaan, että perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdalla pyritään suojaamaan taloudellisia toimijoita.

19. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkinta on virheellinen myös toisesta syystä. Se väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antavan ymmärtää, että laiminlyöntikanteen nostamismahdollisuus on oltava olemassa tehokkaan muutoksenhakuoikeuden periaatteen turvaamiseksi, vaikka yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että perustamissopimuksen 90 artiklan 3 artiklalla on välitön oikeusvaikutus. Yksityisillä on näin ollen mahdollisuus saada oikeutensa turvattua kansallisissa tuomioistuimissa.

20. Ranskan tasavalta päättyy samaan tulokseen perustaen kantansa seikkoihin,

⁷ — Asia T-111/96, tuomio 17.7.1998 (Kok. 1998, s. II-2937).

⁸ — Asia T-266/97, tuomio 8.7.1999 (Kok. 1999, s. II-2329).

⁹ — Asia C-59/96 P, määräys 16.9.1997 (Kok. 1997, s. I-4809).

jotka ovat kuitenkin vain osittain samat kuin ne, joihin komissio on tukeutunut.

21. Arvioinnissaan, jota se istunnossa jonkin verran muutti, Ranskan hallitus esittää, että toimielimelle kuuluvan toimintavelvollisuuden olemassaolo on laiminlyöntikanteen tutkittavaksi ottamisen edellytys eikä suinkaan tällaisen kanteen hyväksymisedellytys. Perustamissopimuksen sanamuodon ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella komissiolla ei ole perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaan perustuvaa toimimisvelvollisuutta.

22. Tämän lisäksi Ranskan tasavalta vetoaa toissijaisesti siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikoista tekemä oikeudellinen luonnehdinta on virheellinen, koska se on katsonut, että kyseessä on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettu poikkeuksellinen tilanne. Ranskan tasavalta väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole noudattanut velvollisuuttaan tulkita tätä käsitettä suppeasti. Perusteet, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on johtanut riidanalaisen valtion toimenpiteen luonteesta sekä kantajan kilpailuasemasta osoittavat Ranskan tasavallan mukaan päinvastoin sen, että kyseessä on luonteeltaan räysin tavannomainen tilanne.

23. Espanjan kuningaskunta tukee perustamissopimuksen 90 artiklaa ja siihen perustuvaa komission laajaa harkintavaltaa koskevia valittajien väitteitä ja perusteluita.

24. Se painottaa lisäksi sitä, että pääasian kantajan pitää olla sen toimen adressaattina, jota ei ole annettu, tai ainakin tällaisen toimen pitäisi koskea suoraan ja erikseen kantajaa.

25. Lisäksi se yhtyy kantaan, jonka mukaan kyseessä ei esillä olevassa asiassa ole missään tapauksessa edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitettu poikkeuksellinen tilanne.

26. TF1 vastaa tähän, että komissiolla on perustamissopimuksen noudattamisen valvojana tiettyjä 90 artiklaan perustuvia velvollisuuksia, kuten velvollisuus vastata kanteluihin. TF1:n mukaan tällä sopimusmääräyksellä taataan kantelun tehneille henkilöille tiettyjä oikeuksia, mitä on sen mukaan pidettävä komissiolle asetetun valvontavelvollisuuden vastineena, eikä niitä voida verrata perustamissopimuksen 169 artiklaan.

27. Tämä kanta on TF1:n mukaan vahvistettu edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetussa tuomiossa. Siinä käytettyä poikkeuksellisen tilanteen käsitettä ei TF1:n mukaan ole syytä tulkita suppeasti rajaamalla se suoran ja erillisen intressin käsitteeseen, vaan itsenäisesti suhteessa kunkin erillisen tapauksen tosiseikkoihin ja oikeudellisiin seikkoihin.

Arviointi

I *Ensisijaiset vaatimukset*

28. Aluksi on tarkasteltava yhteisöjen tuomioistuimessa vireille saatettujen valitusten kohteita.

29. Valittajat vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa valituksen kohteena olevan tuomion tuomiolauselman 2 kohdan, jonka mukaan ”niistä laiminlyöntiä koskevista vaatimuksista, jotka koskevat sitä, että komissio olisi laiminlyönyt velvollisuutensa toimia EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) ja EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan (josta on tullut EY 86 artikla) nojalla, ei ole tarpeen lausua”.

30. Ne katsovat, että tällä toteamuksellaan ja ratkaisullaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on implisiittisesti ottanut tutkittavaksi laiminlyöntikanteen, joka koskee komission laiminlyöntiä toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.

31. Tähän kantaa ei voida yhtyä.

32. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä¹⁰ on nimenomaisesti katsottu, että silloin kun tuomioistuin toteaa, että kanteesta, joka on menettänyt kohteensa, ei ole tarpeen lausua, kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksien täyttymistä ei tarvitse tutkia.

33. Tästä seuraa, että sillä perustelukohdalla, jonka kumoamista on vaadittu, ei ole implisiittisesti eikä eksplisiittisesti ratkaistu tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttymistä.

34. Tutkittavaksi ottamisen edellytysten täytyminen on kuitenkin eksplisiittisesti tutkittu tuomion perusteluosan kohdissa, joihin valittajien väitteet kohdistuvat.

35. On siis selvitettävä, onko valittajilla oikeus vaatia tuomion kumoamista näiden kohtien sisällön perusteella.

36. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan mukaan ”valituksessa voidaan vaatia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen kumoamista kokonaan tai osittain”. Vaatimusten on siis kohdistuttava valituksen kohteena olevan

10 — Ks. esim. yhdistetyt asiat C-15/91 ja C-108/91, Buckl ym. v. komissio, tuomio 24.11.1992 (Kok. 1992, s. I-6061, 14—17 kohta) ja asia C-41/92, Liberal Democrats v. parlamentti, määräys 10.6.1993 (Kok. 1993, s. I-3153, 4 kohta).

tuomion tuomiolauselmaan eikä tuomion perusteluihin.

37. Näin on erityisesti siksi, että esillä olevassa asiassa riitautetut perustelut eivät ole, kuten edellä on huomattu, tuomiolauselman välttämättömänä tukena.

38. Tilanne eroaa tältä osin perustavanlaatuisesti tilanteesta, josta oli kyse asiassa Ranska vastaan Comafrika ym.¹¹ annetussa tuomioissa, johon Ranskan tasavalta tukeutuu.

39. Tässä asiassa annetusta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta¹² käy ilmi, että tämän tuomioistuimen päätös hylätä kanne pääasian tutkimisen jälkeen sen sijaan, että se olisi todennut, ettei se täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, merkitsi välttämättä sitä, että tutkittavaksi ottamista koskeva kysymys oli ratkaistu myöntävästi, minkä vahvisti asiassa lisäksi se, että eräs tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumista koskeva väite oli hylätty.

40. Valittajat väittävät kuitenkin, että heidän tulkintansa tuomiolauselman sisällöstä vahvistetaan edellä mainituissa tuomion perustelukohdissa. Ne katsovat, että tuomiolauselman sisältö on ymmärrettävä näiden valossa.

11 — Asia C-73/97 P, tuomio 21.1.1999 (Kok. 1999, s. I-185).

12 — Asia T-70/94, Comafrika ja Dole Fresh Fruit Europe v. komissio, tuomio 11.12.1996 (Kok. 1996, s. II-1741).

41. On kuitenkin painotettava sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi perusteluissaan myös, että valittajat eivät ole riitauttaneet sitä, että komissio on 15.5.1997 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut valittajalle, että tutkittuaan sen, voidaanko perustamissopimuksen 90 artiklaan nojautuvia väitteitä pitää perusteltuina, se ei voinut todeta niiden tosiseikkojen oikeudenvastaisuutta, joita kantelu koski, eikä voinut esittää perusteluja sille, minkä vuoksi se ei katsonut tarpeelliseksi aloittaa menettelyä perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.

42. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi perustellusti lisäksi, että komission kirjeen sisällön perusteella voitiin katsoa sen tehneen selkoa niiden väitteiden tutkimisesta, joihin kantaja oli vedonnut perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla, mikä perustelee kannan, jonka mukaan kanteluun ei ollut syytä reagoida.

43. Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, eikä valituksessa ole tätä riitautettu, että komissio on perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettulla tavalla määritellyt kantansa tähän osaan kantelua kanteen nostamisen jälkeen ja ennen tuomion antamista.

44. Tästä seuraa edellä mainitun yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön nojalla, että koska kanne oli menettänyt kohteensa, näistä vaatimuksista ei tarvinnut lausua.

45. Tuomiolauselman 2 kohtaa on siis pidettävä riittävästi perusteltuna.

46. Kyseessä on siis tilanne, jossa on sovellettava vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan silloin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämä perustelu on riittävä tuomion perustelemiseksi, sellaiset väitteet on hylättävä tehottomina, jotka on esitetty muita tässä tuomiossa esitettyjä perusteluita vastaan.¹³

47. Edellä esitetyn perusteella valittajien valitukset on hylättävä siltä osin kuin ne kohdistuvat siihen millä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli ratkaissut kanteen, joka koskee komission laiminlyöntiä toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.

48. Ranskan tasavallan valituksen kohteena on myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion tuomiolauselman 6 kohdan kumoaminen. Tässä kohdassa se veloitettiin korvaamaan TF1:lle sen väliintulosta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

49. Tämän valitusperusteen kohtaloa ei voida erottaa valituksen ratkaisusta muilta

osin, sillä muutoin rikottaisiin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan toisessa kohdassa vahvistettua kieltoa hakea muutosta ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeudenkäyntikuluja koskevaan päätökseen.

50. Tämä on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä useita kertoja¹⁴ toteamalla, että jos kaikki muut valitusperusteet on hylätty, valitusperuste, joka kohdistuu oikeudenkäyntikuluja koskevaan päätöksen osaan, on jätettävä tutkimatta.

51. Edellä esitetystä seuraa, että kumpikaan valituksista ei miltään osin täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä.

52. Seuraavassa esitetään huomioita ainoastaan toissijaisesti ja siltä varalta, että yhteisöjen tuomioistuin päätyy toisenlaiseen lopputulokseen valitusten arvioinnissa siltä osin kuin ne koskevat valituksen kohteena olevan tuomion tuomiolauselmaa ja katsoo, että niissä on kyse implisiittisestä päätöksestä katsoa laiminlyöntikanteen täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytykset.

13 — Ks. esimerkkinä tästä laajasta oikeuskäytännöstä asia C-35/92 P, parlamentti v. Frederiksen, tuomio 18.3.1993 (Kok. 1993, s. I-991).

14 — Ks. esim. asia C-396/93 P, Henrichs v. komissio, tuomio 14.9.1995 (Kok. 1995, s. I-2611) ja asia C-2/98 P, De Compte v. parlamentti, tuomio 18.3.1999 (Kok. 1999, s. I-I-787).

II Toissijaisesti esitetyt vaatimukset

53. Kuten edellä on jo todettu, valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että TF1:n kanne, joka liittyy perustamissopimuksen 90 artiklan soveltamiseen, täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset, vaikka tällaiselle päätökselle ei asiassa ole edellytyksiä.

54. Tältä osin viitattakoon perustamissopimuksen 175 artiklan kolmannen kohdan sanamuotoon. Tässä kohdassa määrätään seuraavaa:

”Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö saa edellisissä kohdissa määrätyn edellytyksin kannella yhteisön tuomioistuimeen siitä, että yhteisön toimielin on jättänyt antamatta kyseiselle henkilölle osoitettavan jonkin muun säädöksen kuin suosituksen tai lausunnon.”

55. Tämän perusteella ja kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on myös todettu, laiminlyöntikanteen nostamiselle on asetettu tiettyjä edellytyksiä, jotka liittyvät yhtäältä sen tutkittavaksi ottamiseen ja toisaalta itse kyseessä olevaan pääasiaan.

56. Ensin mainitut edellytykset liittyvät noudatettavaan menettelyyn ja kantajan asiavaltuuteen. Perustamissopimuksen 175 artiklan toiseen kohtaan perustuvat

menettelylliset vaatimukset eivät ole riidan kohteena esillä olevassa asiassa, koska asiassa ei ole kiistetty sitä, etteikö kehoitus ratkaisun tekemiseen olisi ollut pätevä tai etteikö määräaika, joka vastaajana olevalla toimielimellä on, olisi päätynyt ilman väitetyn laiminlyönnin korjaamista.

57. Kantajan oikeudenkäyntikelpoisuuden osalta todettakoon, että perustamissopimuksen 175 artiklan mukaan sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinut, yksityisen henkilön nostama laiminlyöntikanne täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset ainoastaan, jos ”toimija, jota asia koskee, — olisi sellaisen toimen kohteena, jonka antamisen komissio on laiminlyönyt, tai ainakin, jos tämä säädös koskisi toimijaa suoraan tai erikseen”,¹⁵ kuten Espanjan kuningaskunta on todennut.

58. Tältä osin on painotettava sitä, että niissä tapauksissa, joissa yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt sen, että yksityinen nostaa laiminlyöntikanteen, joka kohdistuu toimeen, joka on täytynyt antaa jollekin muulle henkilölle kuin kantajalle (edellyttäen, että toimi koskee tätä suoraan ja erikseen), kyseessä ovat olleet päätökset, joista on täytynyt olla välitöntä etua kantajalle.

59. Asiassa ENU vastaan komissio¹⁶ kantajana oli uraanikonsentraatin tuottaja,

15 — Ks. asia C-68/95, T. Port, tuomio 26.11.1996 (Kok. 1996, s. I-6065, 58 ja 59 kohta).

16 — Asia C-107/91, tuomio 16.2.1993 (Kok. 1993, s. I-599).

joka oli vaatinut komissiota määräämään, että Euratomin hankintayksikkö ostaa siltä tietyin määrän kyseistä tuotetta. Edellä mainitussa asiassa T. Port annetussa tuomiossa kyseessä oli merkittävä banaanien maahantuoja, joka oli vaatinut ylimääräisen tullikiintiön myöntämistä.

60. Pääasiakysymyksen osalta kantajan on osoitettava, että vastaajan laiminlyönti on lainvastainen, eli näytettävä, että vastaajalla on ollut velvollisuus toimia. Tähän kysymykseen palataan myöhemmin Ranskan hallituksen tätä koskevia perusteluja käsiteltäessä.

61. Seuraavaksi on tutkittava muutoksenhakijoiden väitteet edellä esitettyjen huomioiden valossa.

62. Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien ei ole edellyttänyt kantelun tekijältä sitä, että toimi, jonka antamista komissiolta oli vaadittu, olisi koskenut kantelun tekijää suoraan ja erikseen, vaikka edellä mainitussa asiassa Ladbroke Racing vastaan komissio annetussa tuomiossa tätä edellytetään.

63. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asettanut

kanteen tutkimisen edellytykseksi ainoastaan sen, että kantelun tekijä kilpailee kyseessä olevilla markkinoilla, vetoaa kantelussaan muihin määräyksiin, vetoaa kilpailusääntöjen rikkomiseen tai yksilöi kaksi kilpailijaa, jotka hyötyvät lainsäädännöstä, jota kantelu koskee.

64. On todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei missään vaiheessa nimenomaisesti tutki kantajan asia-valtuutta siltä kannalta kuin se on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä määritelty ja tässä ratkaisuehdotuksessa edellä kuvattu. Se ei missään vaiheessa tukeudu käsitteeseen ”koskee suoraan ja erikseen”.

65. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkastelee laiminlyönnin kohteeksi joutuneen kantajan tilannetta ensi näkemältä ajatellen täysin erilaisessa asiayhteydessä. Kuten edellä on todettu, se on tutkinut, oliko kyseessä edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitettu poikkeuksellinen tilanne.

66. Tämän tuomion 25 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Etukäteen ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että voi olla olemassa poikkeuksellisia tilanteita, joissa yksityisellä oikeussubjektilla tai mahdollisesti yhdistyksellä, jonka tarkoituksena on edistää

tiettyjen yksityisten oikeussubjektien kollektiivisia etuja, on asiavaltuus ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin sen vuoksi, että komissio on kieltäytynyt tekemästä päätöstä perustamissopimuksen 90 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaisessa valvontatehtävässään.”

67. Voidaan ajatella, että yhteisöjen tuomioistuin ei tällä obiter dictum -toteamuksella ole halunnut eikä edes voinut tarkastaa perustamissopimuksen 175 artiklassa vahvistettuja edellytyksiä.

68. Yhteisöjen tuomioistuimen päättely on ymmärrettävä seuraavasti.

69. Edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetun tuomion 24 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että kuten ”edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Alankomaat ym. vastaan komissio annetusta tuomiosta käy ilmi, yksityisellä oikeussubjektilla voi tietyissä tilanteissa olla oikeus nostaa perustamissopimuksen 173 artiklan neljännen kohdan mukainen kumoamiskanne perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla tehdystä komission päätöksestä”. Tämä on täysin ymmärrettävää, koska tässä asiassa oli kyse komission Alankomaille osoittamasta päätöksestä, joka koski PTT Nederland NV:lle lailla myönnettyä yksinoikeutta kuljettaa 500 gramman painoiset ja sitä kevyemmät kirjelähetykset. Päätös koski siis Alankomaiden posti- ja telelaitosta suoraan ja erikseen, koska päätöksellä muutettiin tilannetta, jossa tämä julkisoikeudellinen yritys harjoitti toimintaansa. Kumoa-

miskanteen tutkittavaksi ottamiselle ei siis ollut estettä.

70. Tämän saman tuomion 25 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on myös halunnut osoittaa, ettei ollut mahdollista sulkea pois sitä vaihtoehtoa, että tulevaisuudessa esiin tulee sellainen poikkeuksellinen tilanne, jossa yksityinen täyttää perustamissopimuksen 175 artiklassa asetetut edellytykset sellaisen toimen osalta, jonka jokin toimielin on jättänyt antamatta perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla tietylle jäsenvaltiolle.

71. Tuomion tätä kohtaa ei kuitenkaan voida tulkita niin, että yrityksillä olisi sen perusteella oikeus ainakin tietyissä poikkeuksellisissa olosuhteissa nostaa kanne, joka koskee toimielimen laiminlyöntiä antaa toimi, joka ei olisi millään tavoin koskenut yritystä suoraan ja erikseen.

72. Muutoksenhakijoiden tavoin asiassa on syytä katsoa, että tekijät, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon ratkaisussaan, eivät ole millään tavoin poikkeuksellisia.

73. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen voidaankin katsoa pyrkineen ennen kaikkea selvittämään laiminlyöntikanteen nostaneen tahon erityistä intressiä.

74. Tässä yhteydessä se on painottanut sitä, että kantaja on merkittävin yksityinen televisiokanava Ranskassa, että se kilpailee ohjelmatarjontansa yleisluonteisuuden vuoksi välittömästi samasta yleisöstä France-Télévisionin kanavien kanssa, ja että tilanne on aivan sama myös elokuva-teosten tai urheilutapahtumien lähetysoikeuksien sekä ilmoittajille myytävän mainosajan osalta.

75. Kuten muutoksenhakijat ovat osoittaneet, kantajan poikkeuksellinen tilanne ei käy ilmi näistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuvaamista tekijöistä. Niiden perusteella voidaan osoittaa, että kantajan kilpailutilanne paranisi komission toimenpiteiden johdosta, mutta on mahdotonta sanoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuvaama tilanne olisi sillä tavoin harvinainen, että sitä voitaisiin pitää poikkeuksellisena.

76. TF1:n tilanne vaikuttaa pikemminkin täysin tavanomaiselta markkinoilla, joilla kilpailee rajoitettu määrä toimijoita, mukaan lukien ne yritykset, joihin perustamissopimuksen 90 artiklaa voidaan soveltaa ja joiden osalta on väitetty, että ne hyötyvät tämän artiklan vastaisista valtion toimenpiteistä.

77. Näin myös sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksen osalta, jonka mukaan kantelussa ilmoitettujen tukien, etujen, käytäntöjen, järjestelyjen ja

sääntelyn välillä on yhteys, niiden tarkoituksena on vääristää kantajan ja France-Télévisionin kanavien välistä kilpailua tai ne vaikuttavat kilpailua vääristävästi, ja jonka mukaan ne vaikuttavat merkittävästi kantajan taloudelliseen tilanteeseen.

78. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tämän jälkeen katsonut asian kannalta relevantiksi sen, että kanteella pyrittiin saamaan komissio määrittelemään kantansa sellaisiin valtion toimenpiteisiin, jotka kohdistuvat selvästi yksilöityihin taloudellisiin toimijoihin, eikä saamaan komissiota antamaan soveltamisalaltaan yleistä toimea.

79. Kuten Ranskan hallitus on perustellusti todennut vedotessaan tältä osin komission päätöskäytännöstä valitsemiinsa esimerkkeihin, tällaista tilannetta ei voida pitää poikkeuksellisena perustamissopimuksen 90 artiklan soveltamisen yhteydessä, koska tämä artikla kohdistuu useimmiten toimenpidekokonaisuuteen, jonka on väitetty hyödyttävän yhtä tai useampaa nimeltä mainittua yritystä.

80. Voidaan siis katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on ollut väärässä todetessaan, että sen käsiteltävänä olleessa asiassa oli kyse edellä mainitussa asiassa Bundesverband der Bilanzbuchhalter vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitusta poikkeuksellisesta tilanteesta.

81. Tämän perustella ei kuitenkaan voida tulla siihen tulokseen, että ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuimien olisi laiminlyönyt velvollisuutensa selvittää koskiko vaatimuksen kohteena oleva toimi laiminlyöntikanteen kantajaa suoraan ja erikseen. Voidaan hyvin ajatella, että kantajan tilanteen erityispiirteet, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on kuvannut, ovat sellaiset, että kantajalla voidaan katsoa olevan suora ja erillinen intressi, vaikka valituksen kohteena olevassa tuomiossa ei tätä nimenomaisesti todeta, kuten edellä on jo havaittu.

82. Edellä esitetyn perusteella on kuitenkin todettava, että näin ei ole.

83. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen luettelemista seikoista, joita on edellä tarkasteltu, kävi ilmi, että laiminlyöntikanteen kantajalla voi olla suora intressi saada toteutetuksi toimet, jotka komissio voi antaa kantelun johdosta.

84. Tilanne on erillisen intressin osalta sitä vastoin erilainen.

85. Jos sivuutetaan viittaus ”merkittävimpiin” televisiokanavaan, muut asiassa esitetyt tosiseikat ovat sellaisia, että niiden voidaan katsoa soveltuvan kaikkiin yksityisiin televisiokanaviin, jotka lähettävät ohjelmaa Ranskassa asuvalle yleisölle. On turhaa etsiä tekijää, joka erottaisi laiminlyöntikanteen kantajan kenestä tahansa muusta markkinoilla toimivasta tai markkinoille pyrkivästä toimijasta.

86. Se, että kyseessä on kyseessä olevien julkisten televisiokanavien merkittävin kilpailija, ei yksin riitä asettamaan kantajaa laadullisesti erilaiseen tilanteeseen suhteessa kehen tahansa muuhun markkinoilla toimivaan tai markkinoille pyrkivään toimijaan, kun tätä ominaisuutta tarkastellaan niiden toimenpiteiden kannalta, jotka komissio voi toteuttaa.

87. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jonkin muun kuin toimen adressaatin erillisen intressin olemassaolo edellyttää ”muiden kuin niiden, joille päätös on osoitettu, osalta, että päätöksellä vaikutetaan niihin niille tunnusomaisten erityispiirteiden tai sellaisen tosiasiallisen tilanteen takia, jonka perusteella ne erottuvat kaikista muista ja ne voidaan yksilöidä samalla tavalla kuin se, jolle päätös on osoitettu”.¹⁷

88. Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien totesi laiminlyöntikanteen täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvittämättä sitä, koskiko riidanalainen toimi kantajaa suoraan ja erikseen.

89. Valitus on siis tämän toissijaisen vaatimuksen osalta hyväksyttävä ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että laiminlyöntikanteen täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset siltä osin kuin se

17 — Ks. esim. asia 231/82, Spijker v. komissio, tuomio 14.7.1983 (Kok. 1983, s. 2559).

koskee komission laiminlyöntiä toimia perustamissopimuksen 90 artiklan nojalla.

90. Tästä pitäisi seurata, että muutoksenhakijoiden muita väitteitä ja niiden perusteluja ei ole tarpeen tutkia. Seuraavassa näitä koskevat huomiot ovatkin tästä syystä ainoastaan toissijaisia.

91. Muutoksenhakijoiden muut väitteet ja perustelut koskevat lähinnä sen harkintavallan vaikutusta asiaan, joka on oikeuskäytännössä tunnustettu komissiolle perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan soveltamisessa.

92. Todettakoon heti, että tämän harkintavallan ulottuvuutta ei voida asettaa kyseenalaiseksi, vaikka muutoksenhakijat katsovat, että se voidaan johtaa 90 artiklan sanamuodosta ja perustamissopimuksen 169, 85, 86 ja 93 artiklan vertailusta sekä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä.

93. Tämän vuoksi se, suojataanko perustamissopimuksen 90 artiklalla yksityisten intressejä, ei ole ratkaisevaa, koska komission harkintavallan laajuus on jo useita kertoja vahvistettu yhteisöjen tuomioistui-

men oikeuskäytännössä.¹⁸ Tämä merkitsee välttämättä sitä, ettei komissiolla ole toimintavelvollisuutta.

94. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on siis ollut väärässä katsoessaan tuomiionsa 50 ja 51 kohdassa, että periaate, jonka mukaan kaikilla on oltava oikeus tehokkaihin muutoksenhakukeinoihin, ohittaa komissiolla perustamissopimuksen 90 artiklan soveltamisessa olevan harkintavallan. Perustamissopimuksen laatijat ovat päättäneet siitä, mitkä ovat ne tehokkaat muutoksenhakukeinot, jotka ovat yksityisten käytettävissä ja päättäneet siitä, että laiminlyöntikanne ei voi menestyä, ellei toimimisvelvollisuutta ole olemassa. Yhteisöjen tuomioistuin ei voi asettaa omaa näkemystään yksityisten oikeuksien tehokkaasta suojasta perustamissopimuksen laatijoiden näkemyksen sijaan.

95. On korostettava sitä, että vaikka komissiolla on laaja harkintavalta, yksin sen perusteella ei voida todeta, että kanne ei täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä.

96. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohtaa soveltaessaan komission harkintavalta ei ole vapaata toisin kuin silloin kun

18 — Ks. em. asia Bundesverband v. komissio.

se päättää nostaa tai olla nostamatta jäsenyyssvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen perustamissopimuksen 169 artiklan perusteella, mistä oli kyse edellä mainitussa asiassa Star Fruit vastaan komissio annetussa tuomiossa, johon Ranskan hallitus tukeutuu.

100. Kysymystä vastaajana olevalle toimitelmalle kuuluvien velvoitteiden laajuudesta pitäisi johdonmukaisuussyistä tarkastella pääasiakysymyksenä eikä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä koskevana väitteinä.

97. Tästä seuraa välttämättä, että laajuudesta huolimatta komission harkintavalta on laillisuusvalvonnan kohteena, vaikka tämä valvonta olisikin hyvin rajoitettua. Oikeuskäytännössä on useita esimerkkejä tästä.¹⁹

101. Kumoamiskanteita koskeva oikeuskäytäntö on tältä osin yksiselitteinen. Sen mukaan silloin kun kumoamiskanne on nostettu neuvostoa tai komissiota vastaan alalla, jolla yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut niille laajan harkintavallan, kannetta ei koskaan voida jättää tutkittamatta. Eri asia on se, että tällaisella kanteella on erittäin huonot mahdollisuudet menestyä pääasiakysymysten osalta.

98. Tämä merkitsee, että laaja harkintavalta, joka ei kuitenkaan ole täysin vapaata, ei estä kumoamiskanteen nostamista silloin kun on kyse päätöksestä, eikä laiminlyöntikanteen nostamista silloin kun päätöstä ei ole tehty.

102. Tilanne on sama jäsenyyssvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevien kanteiden osalta. Kannetta, jonka komissio on nostanut alalla, jolla yhteisön oikeus on antanut jäsenvaltioille laajan harkintavallan, ei voida jättää tutkittamatta, mutta pääasiakysymysten osalta se tuskin menestyy.

99. Joka tapauksessa voidaan pitää virheellisenä sitä, että komission päätöksiä tai sitä, ettei se ole tehnyt päätöstä, vastaan nostetun kanteen tutkittavaksi ottaminen ratkaistaisiin sen perusteella kuinka laaja valta komissiolla on toimia harkintansa mukaan.

103. Laiminlyöntikanteisiin sovellettuna tämä kanta merkitsee sitä, että komissiolle kuuluvaan harkintavaltaan perustuvan toimimisvelvollisuuden olemassaolo on pääasiakysymys eikä kanteen tutkittavaksi ottamiseen liittyvä kysymys.

19 — Ks. esimerkiksi vakiintuneesta oikeuskäytännöstä asia 138/79, *Roquette Frères v. neuvosto*, tuomio 29.10.1980 (Kok. 1980, s. 3333; Kok. Ep. V, s. 411), ja asia C-225/91, *Matra v. komissio*, tuomio 15.6.1993 (Kok. 1993, s. I-3203, 23 ja 25 kohta; Kok. Ep. XIV, s. 233).

104. Tältä osin on painotettava lisäksi, että useissa yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa²⁰ on nimenomaisesti katsottu, että laiminlyöntikanteen vastaajana olevan toimielimen toimimisvelvollisuuden olemassaolo on selvítettävä pääasiakysymystä tutkittaessa.

105. Näin esimerkiksi yhteistä liikennepoliittikkaa koskevassa asiassa parlamentti vastaan neuvosto²¹ annetun tuomion 26 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että ”neuvoston esittämät huomautukset, jotka koskevat harkintavaltaa, jota sillä olisi yhteisen liikennepoliittikan täytäntöönpanossa, eivät liity siihen, täyttävätkö 175 artiklan erityiset edellytykset, vaan ne juontuvat yleisluonteisemmasta ongelmasta, joka koskee sen määrittelemistä, voidaanko liikenteen alan yhteisen politiikan puuttumista pitää tässä määräyksessä tarkoitettuna laiminlyöntinä. Tätä kysymystä tarkastellaan jäljempänä tässä tuomiossa.”

106. Tämä lähestymistapa saa laajaa tukea doktriinista.²²

20 — Asia 182/80, Gauff v. komissio, tuomio 4.3.1982 (Kok. 1982, s. 799) ja asia 64/82, Tradax v. komissio, tuomio 15.3.1984 (Kok. 1984, s. 1359).

21 — Asia 13/83, tuomio 22.5.1985 (Kok. 1985, s. 1513; Kok. Ep. VIII; s. 20”).

22 — Ks. esim. Léger, P.: *Commentaire article par article des traités UE et CE*, Helbing & Lichtenhahn, Dalloz, Bruylant, 2000, s. 1658; Lenz, C. O.: ”EG-Vertrag Kommentar”, *Bundesanzeiger*, Helbing & Lichtenhahn, Ueberreuter, 1994, s. 1154; Von der Groeben-Thiesing-Ehlermann: *Kommentar zum EU-/EG-Vertrag*, Nomos, 5. painos, 1997, osa 4, s. 593, sekä *Juristischeur Europe*, osa 2, vihko 3-40.

107. Tästä seuraa, että muutoksenhakijoiden väitteet, jotka koskevat komission arviointivallan laajuutta, johtavat tekemään ratkaisun pääasiassa. Niiden perusteella ei sitä vastoin voida ratkaista ennakkollista kysymystä kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksien täyttymisestä, joka on valituksen kohteena.

108. Muutoksenhakijat katsovat lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut väärässä vedotessaan tarpeeseen suojata yksityisten oikeuksia, koska mahdollisuus vedota kansallisessa tuomioistuimessa perustamissopimuksen 90 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen turvaa ne joka tapauksessa. On kuitenkin todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut katsonut, että laiminlyöntikanne olisi ainoa mahdollisuus turvata yksityisten oikeudet.

Seuraukset

109. Koska toissijaisten näkökohtien tarkastelun jälkeen on tultu siihen lopputulokseen, että valituksen kohteena oleva tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että laiminlyöntikanne täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset, seuraavassa on selvitettävä, mitä tästä seuraa.

110. Heti aluksi todettakoon, että riita-asia voitaisiin tässä tapauksessa ratkaista.

111. Edellä on jo todettu, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on riittävällä tavalla selvittänyt sen, että komissio oli antanut toimen, jonka laiminlyönti oli kanteen kohteena, kanteen nostamisen jälkeen, mutta ennen tuomion julistamista. Tästä seuraa oikeuskäytännön mukaisesti, että laiminlyöntikanteen kohde on kadonnut. Siitä ei siis enää tarvitse lausua, vaikka yhteisöjen tuomioistuin päättäisi hyväksyä tässä ratkaisuehdotuksessa toissijaisena esitetyn kannan.

112. Voidaan siis olla taipuvaisia omaksumaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiolauselma, mikä tukee ensisijaisesti esitettyä kantaa, ellei sitten haluta poiketa vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, jonka mukaan kanne menettää kohteensa eikä sen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä tarvitse tutkia, jos vastaajana oleva toimielin antaa riidan kohteena olevan toimen kanteen nostamisen jälkeen, mutta ennen tuomion julistamista.

113. Tämä merkitsee sitä että vaikka asia palautettaisiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi, se ei voisi päätyä toisenlaiseen tuomiolauselmaan.

Ranskan tasavallan korvattavaksi tuomitut oikeudenkäyntikulut

114. Ranskan tasavalta, jota komissio ja Espanjan kuningaskunta tältä osin tukevat, vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoa-

maan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion myös sen vuoksi, että Ranskan tasavalta oli velvoitettu vastamaan omien oikeudenkäyntikulujensa lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan nojalla myös kantajalle Ranskan tasavallan väliintulosta aiheutuneet kulut.

115. Se katsoo, että valituksen kohteena olevan tuomion perusteella ei voida olla varmoja siitä, mihin säännökseen tai määräykseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustanut velvoittavan päätöksensä. Ranskan tasavallan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen olipa kyseessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 4, 2 tai 6 kohta.

116. Näissä kohdissa määrätään seuraavaa:

”87 artikla

— —

2. Asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Jos hävinneitä asianosaisia on useita, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken.

— —

4. Jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

— —

6. Jos lausunnon antaminen asiassa raukeaa, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määrää oikeudenkäyntikuluista harkintansa mukaan.”

117. Ranskan tasavalta huomauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan osalta, että tällä määräyksellä pyritään neutralisoimaan jäsenvaltion tai toimielimen väliintulosta aiheutuvat kustannukset. Sen mukaan tästä seuraa, että näiden väliintulijoiden oikeudenkäyntikulut eivät enää liity sen asianosaisen vaatimusten kohtaloon, jota väliintulija on tukenut. Tämän määräyksen tasapuolinen ja oikeudenmukainen soveltaminen merkitsee sen mukaan, että jäsenvaltiota, joka tukee väliintulollaan vastaajan vaatimuksia, ei voida velvoittaa korvaamaan kantajalle tästä väliintulosta aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja.

118. Sen mukaan toisenlainen ratkaisu johtaisi jäsenvaltioille siitä aiheutuvien taloudellisten vaikutusten vuoksi siihen, että niiden mahdollisuuksia väliintuloon

rajoitettaisiin sellaisissakin riita-asioissa, joissa niillä on todellinen intressi siihen.

119. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 6 kohdan osalta muutoksenhakija toteaa, että lausunnon antamisen raukeaminen koskee esillä olevassa asiassa ainoastaan osaa niistä väitteistä, joihin oli vedottu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Tästä huolimatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli velvoittanut sen korvaamaan kaikki kantajalle sen väliintulosta aiheutuneet kulut, ne kulut mukaan lukien, jotka liittyivät väitteisiin, jotka se katsoi perustelluiksi, tai joita se ei ottanut tutkittavaksi.

120. Työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan osalta Ranskan hallitus korostaa, että sitä sovelletaan pääasian asianosaisiin eikä väliintulijoihin.

121. Se väittää lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut kanteen ulkopuolelta, koska kantaja ei ollut esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen mukaista vaatimusta.

122. Ranskan hallituksen väliintulokirjelmässä todetaan, että TF1 oli vaatinut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta päättämään oikeudenkäyntikuluista voimassa olevien säännösten mukaisesti.

123. Oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen osalta Ranskan hallituksen kantaan voidaan yhtyä.

124. Vuonna 1990 yhteisöjen tuomioistuin ehdotti neuvostolle 69 artiklan 4 kohdan lisäämistä yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestykseen seuraavasti:

”Jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä, että muun kuin edellisessä alakohdassa mainitun väliintulijan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.”

125. Neuvosto hyväksyi tämän muutoksen, joka lisättiin sitten myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestykseen 87 artiklan 4 kohdaksi.

126. Ehdotuksessaan, joka on julkinen asiakirja, yhteisöjen tuomioistuin perusteli seuraavalla tavalla sen, minkä vuoksi se katsoi muutoksen olevan tarpeen.

”Uuden 4 kohdan osalta on mainittava, että erityisten määräysten puuttuessa oikeudenkäyntikuluista päätetään väliintulotapauksissa 69 artiklan 2 kohtaa soveltaen. Jos se asianosainen, jota väliintulija on tukenut, voittaa asian, hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan asian voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulujen lisäksi myös väliintulijan oikeudenkäyntikulut.

Tästä johtuu, että asian hävinneen asianosaisen vastattavaksi tulevat oikeudenkäyntikulut voivat kasvaa kohtuuttomalla tavalla jäsenvaltioiden tai toimielinten väliintulon vuoksi, vaikka näillä ei olisi minkäänlaista välitöntä intressiä asiassa. Tätä ei voida pitää oikeudenkäyntikulujen tasapuolisen jakamisen periaatteen mukaisena. Artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään siis, että jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Koska yksityisten väliintulijoiden on osoitettava, että niillä on intressi asiassa, yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohtaa voidaan lähtökohtaisesti soveltaa näissä tapauksissa. Koska väliintulon taustalla voi olla hyvin monen tyyppisiä intressejä ja tilanteita, yhteisöjen tuomioistuimelle on annettava mahdollisuus poiketa tästä säännöstä silloin kun se on oikeudenmukaisuussyistä välttämätöntä ja määrätä, että tietty yksityinen väliintulija vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.”

127. Tästä seuraa, että ainoastaan yksityiset väliintulijat kuuluvat, poikkeustapauksia lukuun ottamatta, työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen osalta sen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan).

128. Julkisoikeudellisten väliintulijoiden, kuten jäsenvaltioiden ja toimielinten asemaa säännellään yksinomaisesti tämän artiklan 4 kohdassa.

129. Tällä määräyksellä pyritään suojaamaan asian hävinneitä yksityisiä siltä, että niiden olisi vastattava niiden asiassa vastapuolta väliintulollaan tukeneiden jäsenvaltioiden oikeudenkäyntikuluista. Vastavasti silloin kun jäsenvaltio on väliintulollaan tukenut hävinnyttä asianosaista, ei jäsenvaltion tarvitse vastata asian voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikuluista.

130. Artiklan 4 kohdan tarkoituksena ei ole välttää sitä huomattavasti merkityksellisempää tilannetta, että asian voittanut asianosainen joutuu vastaamaan jäsenvaltion väliintulosta aiheutuneista lisäkuluista. Tällaisessa tapauksessa työjärjestystä sovelletaan aina väliintulleiden jäsenvaltioiden ja toimielinten vahingoksi, koska ne eivät hyödy sen asianosaisen voitosta, jota ne ovat tukenet ja koska niillä on aina riski siitä, että niiden on korvattava osa vastapuolen oikeudenkäyntikuluista.

131. Tällainen ratkaisu ei ole tasapainoinen eikä oikeudenmukainen.

132. Yksityiselle asianosaiselle jäävä riski jäsenvaltion väliintulosta aiheutuvista lisäkuluista on joka tapauksessa rajallinen, koska väliintulija voi ainoastaan esittää väitteitä ja perusteluita pääasian asianosaisen tueksi.

133. Edellä esitetystä seuraa, että Ranskan tasavallan valitus on syytä hyväksyä ja kumota valituksen kohteena oleva tuomio siltä osin, kuin Ranskan hallitus velvoitetaan siinä korvaamaan kantajalle Ranskan väliintulosta aiheutuneet kulut.

134. Toissijaisesti ehdotan siis, että valituksen kohteena olevan tuomion 5 ja 6 kohta kumotaan, jotta voitaisiin ottaa huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion osittaisen kumoamisen vaikutukset ja Ranskan tasavallan kanne tältä osin.

135. Komissio on vaatinut ensin mainitun seikan huomioon ottamista. Sen osalta voidaan todeta, että komissiolla voidaan pysyttää velvoite vastata omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä kantajan oikeudenkäyntikuluista ensimmäisessä oikeus-

asteessa. Vaikka nyt käsiteltävänä oleva valitus hyväksyttäisiin, se ei millään tavalla muuttaisi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kantaa komission laiminlyönnistä valtiontukia koskevien perustamissopimuksen määräysten soveltamisessa.

137. Yhteisöjen tuomioistuimessa käydyistä oikeudenkäynnistä aiheutuvien kulujen osalta on todettava, että ainoastaan osa muutoksenhakijoiden väitteistä ja perusteluista on hyväksytty. Näin ollen kummassakin asiassa pääasian asianosaiset voidaan velvoittaa vastaamaan omista kuluistaan ja ratkaista kysymys samalla tavoin väliintulijoiden osalta yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 3 ja 4 kohdan nojalla.

136. Edellä esitettyjen syiden vuoksi olisi sitä vastoin syytä velvoittaa Ranskan hallitus vastaamaan ainoastaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

138. Tästä huolimatta ei pidä unohtaa, että kyseessä on toissijainen ratkaisuehdotus, ja että valitukset olisi hylättävä edellä 28—51 kohdassa esitetyistä syistä.

Ratkaisuehdotus

139. Edellä ensisijaisesti esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

— toteaa, että Ranskan tasavallan ja komission valitukset hylätään

- velvoittaa muutoksenhakijat korvaamaan oikeudenkäyntikulut, niitä kuluja lukuun ottamatta, jotka johtuvat väliintulijoiden osallistumisesta oikeudenkäyntiin

- velvoittaa väliintulijat vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.